

Natuur Wetenschap Technologie Duurzaamheid

De Leidse inspiratiegids

Vol workshops, gastlessen en online materiaal

De Leidse inspiratiegids

Voor onderwijs op het gebied van natuur, wetenschap, techniek en duurzaamheid

Leren in Leiden betekent gebruik kunnen maken van Leidse partners. Hier vind je workshops, gastlessen en online materiaal rond NWTD. Iets toe te voegen? Neem contact op!

Een rijke leeromgeving

Onderwijzen in Leiden betekent gebruik kunnen maken van een rijke leeromgeving: de vele musea, kennisinstellingen en andere educatieve partners die Leiden kent. Samen werken zij aan vervangend, verbredend en verdiepend onderwijs. Op locaties, in de musea, in de schoolomgeving en daarbuiten.

Om de rijke leeromgeving toegankelijker en zichtbaarder te maken, zijn er twee belangrijke platforms opgezet: *Verwonder om de hoek* en *Onderwijs in de Leidse regio*.

Verwonder om de hoek bundelt het aanbod van educatie op het gebied van natuur, wetenschap, technologie en duurzaamheid (NWTD) en cultuureducatie, van schooltuinen tot theaters. Op dit moment bevat het aanbod een overzicht voor het primair onderwijs en de buitenschoolse opvang in dezelfde leeftijdscategorie. Op het platform zijn de activiteiten gemakkelijk te vinden en te boeken. Daarnaast zorgt *Verwonder om de hoek* voor afstemming tussen de aanbieders. Zo ontstaat een 'leerecosysteem' in de stad waarin het educatieve aanbod samenkomt. In een ecosysteem is alles op elkaar afgestemd. In *Verwonder om de hoek* ook! <https://verwonderomdehoek.nl/>

Onderwijs in de Leidse regio is een platform rond onderwijspraktijken. Dit platform geeft inzicht in de ontwikkelingen in en rond het onderwijs in de Leidse regio. Het gaat om praktijkervaringen VAN educatieteams en aanbod VOOR educatieteams en hun leerlingen. Zo vind je op het juiste moment de juiste informatie, inspiratie en collega's en werken we slim samen in en aan de rijke Leidse leeromgeving. <https://onderwijsindeleidseregio.nl/>

Team NDE

Daarnaast is team NDE (natuur- en duurzaamheidseducatie) actief. Wij kunnen scholen helpen op het gebied van NWTD, met advies op maat, door te verwijzen en te verbinden. Denk aan het ontwikkelen van een leerlijn met het team, of projecten in de buurt. Team NDE kent veel landelijke duurzaamheidsprojecten voor op school, en kan daarom goed verwijzen. Daarnaast is advies op maat mogelijk, door samenwerking met lokale specialisten en bedrijven.

Driemaal per jaar bundelt Team NDE al het nieuws voor het basisonderwijs, lesideeën, subsidies en beleid in de gemeentelijke Nieuwsbrief PO. Aanmelden voor deze nieuwsbrief kan hier: ???
Wij zijn te bereiken op nde@leiden.nl en op nummer **071 - 5167711**.

Wat kunt u doen?

Aan de slag met natuur en duurzaamheid kan groots en meeslepend, maar dat hoeft niet! Je kan ook zélf in de klas een zaadje planten, naar de kinderboerderij of meedoen aan de warme truien dag. Advies nodig, hulp of tips? Vraag het Team NDE! Wij bespreken graag met u de mogelijkheden.

Inhoud

De Leidse inspiratiegids	1
Een rijke leeromgeving	1
Team NDE	1
Wat kunt u doen?	2
Doen in Leiden	3
Voorschools, KDV en PSZ (0-4 jaar);	3
Primair onderwijs en BSO	4
Voortgezet onderwijs	11
In de buurt	16
Landelijke programma's	18
Voorschools (4-0 jaar)	18
Primair onderwijs en BSO	18
Voortgezet onderwijs	19
Materialen en gastlessen	20

Doen in Leiden

Hier vind je verschillende activiteiten bij verschillende Leidse aanbieders.

Voorschools, KDV en PSZ (0-4 jaar);

Kinderboerderij Merenwijk

Op de kinderboerderij Merenwijk kan je natuurlijk van alles leren over dieren. En over insecten, of dieren in de sloot. Maar wist je dat er ook een milieustraat is, en een zonnebloem op zonne-energie? Ook de kinderboerderij gaat Goed! Groepen met peuters kunnen zeker een bezoek brengen. Groepen van 20 of meer graag aanmelden.

Adres: Parkzicht 100, Leiden

Tel.: 071-5167711

nde@leiden.nl

Projecten voor groep 1 t/m 4 te boeken via [Verwonder om de Hoek](#)

Naar buiten! organiseert lesprogramma's en evenementen in de natuur, zowel binnen als buiten schooltijd. Bezoek een boerderij, doe als gezin mee met activiteiten zoals de Leidse Hooitocht en de Familie Fiets & Food - Naar buiten! . Alle kinderen van jongs af aan veel naar buiten! Naar buiten! biedt ook workshops voor pedagogisch medewerkers over natuur en duurzaamheid op het kinderdagverblijf.

Contactgegevens:

<https://naarbuitenleiden.nl/>

Tel.: 071 203 24 66

info@naarbuitenleiden.nl

Menukaart Voedsel(eigen)wijs

De menukaart biedt een kijkje in de keuken van voedsel educatie in de Leidse regio. Een overzicht van aanbieders en thema's rond voedsel om mee aan de slag te gaan. Ook voor het kinderdagverblijf en de peuterspeelzaal.

<https://naarbuitenleiden.nl/menukaart/>

Primair onderwijs en BSO

Kinderboerderij Merenwijk

Op de kinderboerderij Merenwijk kan je natuurlijk van alles leren over dieren. En over insecten, of dieren in de sloot. Maar wist je dat er ook een milieustraat is, en een zonnebloem op zonne-energie? Ook de kinderboerderij gaat Goed! Voor de groepen 1 t/m 4 (5) zijn er 4 projecten in verschillende seizoenen. Dieren op stal, dieren in het voorjaar, dieren in de wei en werken op de boerderij. Andere groepen kunnen ook een bezoek brengen na reserveren.

Adres: Parkzicht 100, Leiden

Tel.: 071-5167711

nde@leiden.nl

Projecten voor groep 1 t/m 4 te boeken via

[Verwonder om de Hoek](#).

Stichting Naar Buiten!

Naar buiten! organiseert lesprogramma's en evenementen in de natuur, zowel binnen als buiten schooltijd. Beroemd zijn de Naar buiten!-dagen. Ga met je groep de Boer op! Bezoek een boerderij, onderzoek het water in je wijk, of ga wildplukken! Onderzoeken, samenwerken, bewegen en zelf ontdekken staan bij Naar buiten! centraal.

Contactgegevens:

<https://naarbuitenleiden.nl/>

Tel.: 071 203 24 66

info@naarbuitenleiden.nl

De Clean SUP is een sportieve activiteit rond plastic soep. Kinderen maken al suppend kennis met het belang van schoon water en wat je zelf kunt doen om plastic soep bij de bron aan te pakken. Ze gaan bijvoorbeeld afval suppen in de wijk, waterproefjes doen en van gerecycled plastic nieuwe producten maken. De eerste Vliet

Clean SUP startte op 24 augustus 2021 in het centrum van Leiden, onder begeleiding van plastic soep surfer Merijn Tinga en de instructeurs van de SUPBinckies en de waterscoutverenigingen. Extra mooi was dat er ook onderzoekers meevoeren van het WaterLab van de TU Delft en The Ocean Movement. Zij doen onderzoek naar het vangen van microplastics met speciale sleepnetten voor achter de sup. Een eerste stap in de ontwikkeling van een goede monitoringsstrategie van microplastics met behulp van burgers (citizen science).

Menukaart Voedsel(eigen)wijs

De menukaart biedt een kijkje in de keukens van voedseleducatie in de Leidse regio. Een overzicht van aanbieders en thema's rond voedsel om mee aan de slag te gaan.

Thema's zijn smaak, gezonde voeding, voedselproductie, voedsel bereiden, consumentenvaardigheden en duurzaam kiezen. Denk aan een bezoek aan een boerderij of tuinderij, project Lekker eten van het land of een kookles.

<https://naarbuitenleiden.nl/menukaart/>
Lekker eten van het land is te boeken via [Verwonder om de hoek](#)

Natuurprojecten op maat

Naar buiten! coördineert een aantal grote activiteiten, maar verbindt ook de kleinere aanbieders met de scholen, zoals de Imkervereniging voor Bijenlessen, specialisten op het gebied van vogels en insecten of ervaren instructeurs voor survival en voedseleducatie.

Zie ook: Menukaart Voedseleducatie.

<https://naarbuitenleiden.nl/>

Schooltuinen Leiden

Voor: groep 6 en 7

Bij de Vereniging Leidse Schooltuinen (VLS) kunnen leerlingen uit groep 6 en 7 tuinieren in hun eigen tuintje, onder begeleiding van de schooltuinvrijwilligers, de eigen leerkracht en tuinouders. Een heel seizoen lang, van april t/m half oktober.

Ook kortere programma's van 4 lessen in een seizoen of losse bezoeken zijn mogelijk. Scholen met een (wens voor een) schoolmoestuin kunnen aankloppen bij de schooltuinen voor advies.

Contactgegevens:

<http://www.schooltuinenleiden.nl/36543677>
schooltuinenleiden@gmail.com

06-404 59 617

Te boeken via [Verwonder om de hoek](#).

Eerste Green Deal wordt ondertekend op de Sint Josephschool

Op de Josephschool is van alles te vinden onder één groen dak! Zo is het gebouw met aardwarmte verwarmd, gaan de leerlingen op natuurexcursies, en hebben alle leerlingen van groep zes een schooltuintje. De Josephschool kiest via het Verwonderpaspoort activiteiten die bij hun methodes passen. Met Technolab onderzoekend en ontwerpend leren, bijvoorbeeld.

Onder water in Leiden

Natuureducatie, natuurbeleving en natuurbescherming, dat zijn de doelen van Onder water in Leiden. De middelen liggen bij elke Leidenaar voor de deur: stadswater, zoutkisten, 'fietspad-kreeftjes' en zwerfafval. Met die onderdelen én met vragen vanuit ons publiek onderbouwen we onze boodschap.

Contactgegevens:

<https://onderwaterinleiden.nl/>

IVN Leidse regio

IVN Natuureducatie heeft een enorm aanbod van excursies en activiteiten. Van lezingen en cursussen tot excursies op verzoek.

De IVN Natuurgidsen die kinderen begeleiden onder schooltijd doen dat meestal via een andere organisatie, zoals Naar buiten! of het Bewaarde Land.

Voor een eigen schoolproject kan contact gezocht worden met de coördinator. IVN biedt ook opleidingen voor natuurouders, die op de school van hun eigen kinderen helpen bij natuureducatie. Denk aan de mogelijkheid om ouders te werven hiervoor.

Contactgegevens:

<https://ivn.nl/leiden>

<https://www.ivn.nl/afdeling/leidse-regio/excursies-op-verzoek>

Hortus Botanicus

Bij de Hortus kan je alles leren over planten en bomen: van de verschillende stoeplantjes voor je deur, tot vreemde exotische groeisel. Voor het PO biedt de Hortus diverse workshops.

Contactgegevens:

<https://hortusleiden.nl/onderwijs/>

De activiteiten voor het PO zijn te boeken via [Verwonder om de hoek](#).

Plastic Soup Foundation

De Plastic Soup Foundation biedt lesmateriaal, gastlessen en een online omgeving rond het probleem van afval in de oceanen. Of doe mee aan de World Cleanup Day voor scholen, op 16 september.

Contactgegevens:

<https://www.plasticsoupfoundation.org/wat-wij-doen/educatie/>

Smaaklessen

Smaaklessen biedt gastlessen, schoolfruit, lesmateriaal, excursies en informatie. Onderdeel is Chef!, het gratis online lesportaal met alle lessen en activiteiten van Smaaklessen en EU-Schoolfruit.

Contactgegevens: <https://www.smaaklessen.nl/nl/smaaklessen.htm>

De smaakleskist is te leen via nde@leiden.nl
Voor BSO is de map Smaakplezier op de BSO te leen met 100 activiteiten en proefjes voor de BSO

Technolab

Technolab is een leerwerkbedrijf met passie voor onderwijs, techniek, wetenschap en talentontwikkeling. Er werken bij Technolab zo'n 100 mensen: stagiairs, vrijwilligers en freelancers. Ruim 20.000 leerlingen, meer dan 50 scholen en circa 100 organisaties doen elk jaar mee aan de workshops en projecten van Technolab. Van kennismaken met de elementen in de kleuterklas tot microbiologie en programmeren, of training voor leerkrachten, Technolab doet het.

Contactgegevens:

Bètaplein 28, 2321 KS, Leiden

<https://www.technolableiden.nl/onderwijs/>

Mail: info@technolableiden.nl

Recycle Valley

Door middel van educatie zet Recycle Valley zet zich al jaren in voor een schoner Nederland, dit doen wij door op het gebied van zwerfafval, afval scheiden en de circulaire economie verschillende vormen van educatie te verzorgen. Wij doen dit op scholen, in parken, op het strand en bij talloze evenementen.

Contact en boeken:

<https://www.recyclevalley.nl/hoe-zien-programmas-recycle-valley-eruit/>

Naturalis

Naturalis is het nationaal onderzoeksinstituut op het gebied van biodiversiteit. Hier leer je alles over verschillende soorten dieren en planten.

Contactgegevens:

<https://www.naturalis.nl/educatie>

PO-activiteiten zijn te boeken via

[Verwonder om de hoek.](#)

Rijksmuseum Boerhaave

Rijksmuseum Boerhaave is hét museum over natuurwetenschap en bio-medische wetenschappen. Je kan er van alles leren over onderzoek, vroeger en nu. Voor groep 4/5 is er Waterwolf in Waterland (over waterbeheer en polderen), en voor groep 7/8 Gezondheid en ziekte, vroeger en nu.

Contactgegevens:

<https://rijksmuseumboerhaave.nl/onderwijs/>

PO-activiteiten zijn te boeken via het

[Verwonder om de hoek](#)

Dunea

Kom spelenderwijs leren over duin en water, in een van de mooiste natuurgebieden van Nederland! Ga op ontdekkingsstocht in het Nationaal Park Hollandse Duinen en leer alles over dieren in de duinen of over de waterwinning in Meijendel.

Contactgegevens:

<https://www.dunea.nl/duinen/praktisch>

Boeken:

<https://www.dunea.nl/duinen/activiteiten/schoolexcursies>

NatuurWijs

NatuurWijs geeft natuureducatie en -beleving in schoolverband aan kinderen van groep 1 t/m 8 en natuurbeleving aan kinderen van brede scholen en bso's. De nadruk ligt op het beleven en ervaren van de natuur met alle zintuigen en op ontdekkend leren. De kinderen ervaren de natuur met hart, hoofd en handen.

Contactgegevens:

info@naarbuitenleiden.nl

Te boeken via <https://www.natuurwijs.nl/re-serveren/zuid-holland>

Het Bewaarde Land

Voor: groep 5 en 6

In Het Bewaarde Land verkennen kinderen uit groep 5 en 6 de natuur tijdens drie volle dagen in drie achtereenvolgende weken. Dit doen zij in kleine groepjes, onder leiding van goed opgeleide vrijwilligers: de Wachters van Het Bewaarde Land.

Contactgegevens en boeken via:

<https://www.bewaardelandmeijendel.nl/>

Hoogheemraadschap van Rijnland

Altijd al willen weten hoe een rioolwaterzuiveringsinstallatie werkt? Tijdens een rondleiding zie je met eigen ogen hoe we het vieze water weer schoonmaken. Voorafgaand wordt uitleg gegeven over het werk van een waterschap, na afloop kan je in de klas Kraak de code spelen. Er is bovendien een reflectie-les op het spel en de bijdragen van de leerlingen.

Contactgegevens:

Archimedesweg 1, 2333 CM Leiden

Tel.: 071 306 30 63

<https://www.rijnland.net/over-rijnland/educatie>

post@rijnland.net

Wetenschapsknooppunt Leiden

Kennismaken met de wetenschap doe je bij het Wetenschapsknooppunt. Voor natuur en milieu zijn er workshops bij de Hortus en de Sterrewacht, over planten en het klimaat.

Contactgegevens: <https://www.universiteit-leiden.nl/wetenschapsknooppunt>

Boeken via [Verwonder om de hoek](#).

Groene schoolpleinen

Voor de aanleg van een groen schoolplein is volop hulp te krijgen. Zo biedt Stichting Springzaad workshops en studiedagen, advies en stappenplannen, een nieuwsbrief en een netwerk van consultants. De website Groenblauwe schoolpleinen is specifiek voor Zuid-Holland, en richt zich behalve op groen, ook op waterberging.

<https://springzaad.nl/aan-de-slag/>

<https://www.groenblauweschoolpleinen.nl/aan-de-slag/>

Voortgezet onderwijs

NDE Gemeente Leiden

De gemeente is druk bezig met de energietransitie, vergroenen, circulair ondernemen en klimaatadaptatie. Interessante thema's voor in het onderwijs. Voor voorbeelden op locatie, samenwerkingen rond actuele projecten of voor een kijkje in de keuken, is er NDE Gemeente Leiden. Wij geven advies op maat, en kunnen de gemeente betrekken bij schoolprojecten, of de school bij gemeentelijke projecten. Burgerschap dichtbij huis: samen maken we de stad!

Gemeente Leiden

Tel.: 071-5167711

nde@leiden.nl

Onder water in Leiden

Natureducatie, natuurbeleving en natuurbescherming, dat zijn de doelen van Onder water in Leiden. De middelen liggen bij elke Leidenaar voor de deur: stadswater, zoutkisten, 'fietspadkreeftjes' en zwerfafval. Met die onderdelen én met vragen vanuit ons publiek onderbouwen we onze boodschap.

Contactgegevens:

<https://onderwaterinleiden.nl/>

Natuurschool

Voor: klas 1 t/m 3

Het coolste schoolreisje ooit – in Noordwijk of op Lauwersoog. Wadlopen, sleepnetvissen op het strand, actieve spellen en nog veel meer activiteiten die ervoor zorgen dat je speelt tot je groen ziet.

Contactgegevens:

<https://www.natuurschool.nl/excursies/>

Hortus Botanicus

Bij de Hortus kan je alles leren over planten en bomen: van de verschillende stoeplantjes voor je deur, tot vreemde exotische groeisels. Voor het VO zijn er rondleidingen.

Contactgegevens:

<https://hortusleiden.nl/onderwijs/>

Grondstofjutters

Leerlingen worden uitgedaagd mee te denken met oplossingen voor de eigen stad. Een team aan experts van Grondstofjutters en By The Ocean We Unite begeleidt de leerlingen in het doen van onderzoek naar het ontstaan van zwerfafval, en in het ontwikkelen van oplossingen.

Contactgegevens:

<http://www.grondstofjutters.nl/>

Plastic Soup Foundation

De Plastic Soup Foundation biedt lesmateriaal, gastlessen en een online omgeving rond het probleem van afval in de oceanen. Of doe mee aan de World Cleanup Day voor scholen, op 16 september.

Contactgegevens: <https://www.plasticsoup-foundation.org/wat-wij-doen/educatie/>

Technolab

Technolab is een leerwerkbedrijf met passie voor onderwijs, techniek, wetenschap en talentontwikkeling. Er werken bij Technolab zo'n 100 mensen: stagiairs, vrijwilligers en freelancers. Ruim 20.000 leerlingen, meer dan 50 scholen en circa 100 organisaties doen elk jaar mee aan de workshops en projecten van Technolab. Elk jaar organiseren we voor de eerste twee klassen de Willie Wortel Wedstrijd. Daarnaast bieden we verschillende projecten aan voor loopbaanoriëntatie.

Contactgegevens:

Bètaplein 28, 2321 KS, Leiden

<https://www.technolableiden.nl/onderwijs/>

Mail: info@technolableiden.nl

Leerlingen leggen zonnepanelen op hun schooldak

Da Vinci College Kagerstraat zet zich in voor een meer duurzame wereld. Zo hebben leerlingen van 3 HAVO in het project 'Duurzaam Da Vinci' onderzoek gedaan naar duurzaamheid en zonne-energie. In een businesscase, uitgevoerd door de leerlingen van 5 VWO, is vastgesteld dat we een verantwoorde investering in zonnepanelen konden doen. In oktober zijn er 654 zonnepanelen op het dak van de school geplaatst! Een prachtig resultaat van de inspanningen van betrokkenen binnen en buiten de school, het Technolab en de gemeente Leiden.

Het Gebouw: met zonnepanelen én een warmtepomp biedt Het Gebouw een groen dak boven het hoofd van meerdere scholen en instellingen. Het groene dak is bovendien een speelplein voor de kleuters, en daarnaast, op een apart deel, algemeen toegankelijk voor de bewoners van het bewoonde gedeelte van Het Gebouw.

Naturalis

Naturalis is het nationaal onderzoeksinstituut op het gebied van biodiversiteit. Hier leer je alles over verschillende soorten dieren en planten. Projecten voor het VO zijn Dinofossielen voor de 1^e klas, Dierenliefde (over voortplanting) voor klassen 2,3,4 en Met sprongen door de evolutie voor de h/v bovenbouw.

Contactgegevens:

<https://www.naturalis.nl/educatie>

Rijksmuseum Boerhaave

Boerhaave biedt programma's over medische technologie in het museum en daarnaast verschillende online rondleidingen.

Voor elke doelgroep zijn er mogelijkheden, en voor het VO specifiek de programma's Bio-techniek (vmbo 1-2), Wiskunde A-B of C (h/v 3) en Besmet! (h/v bovenbouw).

Contactgegevens:

Lange St. Agnietenstraat 10
2312 WC Leiden
Tel.: 071 - 751 99 99

<https://rijksmuseumboerhaave.nl/onderwijs/>

Boeken van de programma's kan via de website.

Hoogheemraadschap van Rijnland

Krijg een gastles, bezoek een AWZI (afvalwaterzuiveringsinstallatie) en speel de game in de klas!

Voor klas 2 h/v is er daarnaast een les over klimaatadaptatie (Hoosbuien en wateroverlast) en voor technische vwo'ers de Technasia Dilemma Box, waarmee je samen op zoek gaat naar slimme oplossingen.

Contactgegevens:

Archimedesweg 1, 2333 CM Leiden
Tel.: 071 306 30 63

<https://www.rijnland.net/over-rijnland/educatie>

post@rijnland.net

Groene schoolpleinen

Voor de aanleg van een groen schoolplein is volop hulp te krijgen. Zo biedt Stichting Springzaad workshops en studiedagen, advies en stappenplannen, een nieuwsbrief en een netwerk van consulenten. De website Groenblauwe schoolpleinen is specifiek voor Zuid-Holland, en richt zich behalve op groen, ook op waterberging.

<https://springzaad.nl/aan-de-slag/>
<https://www.groenblauweschoolpleinen.nl/aan-de-slag/>

Menukaart Voedsel(eigen)wijs

De menukaart biedt een kijkje in de keukens van voedseleducatie in de Leidse regio. Een overzicht van aanbieders en thema's rond voedsel om mee aan de slag te gaan.

Thema's zijn smaak, gezonde voeding, voedselproductie, voedsel bereiden, consumentenvaardigheden en duurzaam kiezen. Zo kan je met je klas De boer op!, broodbeleg maken, een meelaagsteeltsysteem opzetten in je klas of snacks ontleden.

<https://naarbuitenleiden.nl/menukaart/>

Circulaire economie

Bezoek het Circulair warenhuis of de Kringloopwinkels en breng de circulaire economie in Leiden in kaart. Ontwikkel je eigen leerlijn circulaire economie met hulp van Leren voor Morgen, of vraag een gastles of project aan. NDE Leiden denkt graag mee. We werken hiervoor samen met onder andere We Are Nature.

Contactgegevens:

Tel.: 071-5167711

nde@leiden.nl

In de buurt

Ook in de buurt van school of thuis kan je de natuur ervaren. Van dierenweides en minibosjes tot circulaire economie in de praktijk.

Kinderboerderij Weidezicht

Op de kinderboerderij Merenwijk kan je natuurlijk van alles leren over dieren. En over insecten, of dieren in de sloot. Maar wist je dat er ook een milieustraat is, en een zonnebloem op zonne-energie?

Adres: Parkzicht 100, Leiden

Tel.: 071-5167711

Dierenweides

Naast Kinderboerderij Merenwijk heeft Leiden 5 dierenweides:

Dierenweide Stevenshof

De dierenweide van de Stevenshof ligt in het Stevenspark naast de schooltuinen.

Hertenkamp

Het hertenkamp is te vinden in de Leidse Hout tegenover het Alrijne Ziekenhuis. Er zijn niet alleen herten te zien maar ook andere dieren zoals ganzen, kippen, eenden en een pauw.

Hooghkamerpark

Het Hooghkamerpark ligt op de grens van Leiden en Voorschoten.

Het is een grote dierenweide met schapen, geiten en ganzen.

Kweeklust

Vlakbij de Jan Luyken- en Cruqiuslaan en de Lage Morsweg ligt park Kweeklust.

Het is een dierenweide met geiten, schapen en pluimvee.

Volière Plantsoen

In de Volière in het Plantsoen zijn veel soorten vogels te zien.

De Volière uit 1867 is een gemeentemonument.

Schooltuinen en minibosjes

De Vereniging Leidse Schooltuinen beheert in Leiden 5 tuincomplexen, namelijk:

- “De Akkerdistel” in het polderpark Cronesteyn;
- “Distelvink” in de Stevenshof;
- “De Distelvlinder” in de Tuin van Noord;
- “Zilverdistel” achter het Zorgcentrum Rijn en Vliet;
- “De Melkdistel” in Roomburg, Matilopark.

Daarnaast zijn er in Leiden inmiddels drie minibosjes. Deze kleine bosjes zijn heel bijzonder, want op dit kleine oppervlak kan je heel veel soorten planten en insecten vinden.

- Het Koekeroebos – naast de Anne Frank School, Zuster Meijboomstraat 2
- Het Zweefvliegboos – in Park Kweeklust
- Het Sleutelbos – aan het Groenordsplein

Het Circulair Warenhuis

Op afspraak van dinsdag tot en met donderdag.

Wilt u langskomen? U bent van harte welkom. Plan dan hier uw afspraak.

Adres: Nachtegaallaan 41

2333 XH Leiden

Telefoon: 06 42 54 11 25

(Alleen bereikbaar van dinsdag t/m donderdag)

Het Warenhuis (kringloopbedrijf)

Hoofdvestiging in de Waard: Willem Barentszstraat 12 Leiden

Filiaal Het Warenhuis Zuidwest: Wagnerplein 11 Leiden

Ideeën & Info

Heeft u een goed idee en/of wilt u graag in contact komen met mensen die geïnteresseerd zijn in duurzaamheid? Neem een kijkje bij de Ideewinkel op <https://www.ideewinkel.nl/>.

Voor meer informatie over de Global Goals, de duurzame ontwikkelingsdoelen van de VN, en Leidse initiatieven om hieraan bij te dragen, kijkt u op: <https://www.leiden4globalgoals.nl/>.

Landelijke programma's

Landelijk zijn er voldoende interessante programma's en activiteiten om bij aan te sluiten. Missen we iets? Laat het ons weten!

Voorschools (4-0 jaar)

Warme Truiendag

Voor: iedereen!

Op hun site vind je informatie over dit initiatief, kan je een poster maken en je eigen energiebesparingsactie aanmelden.

<https://www.warmetruiendag.nl/>

Primair onderwijs en BSO

Groene voetstappen

Groene Voetstappen Week is een landelijke actie waar ieder jaar tienduizenden kinderen aan meedoen. Eén schoolweek lang komen de kinderen lopend, met de fiets, steppend, skatend of met het openbaar vervoer naar school. Tijdens de actieweek besteden de leerkrachten aandacht aan onderwerpen als duurzame mobiliteit en verkeersveiligheid met het aangeboden lesmateriaal.

<https://www.groenevoetstappen.nl/>

Energieke scholen

Lesprogramma's voor het PO, gekoppeld aan daadwerkelijke energiebesparing op scholen. Start een project op uw school!

<https://energiekescholen.nl/>

Energy challenges

Energy Challenges bestaat uit een campagnetraject en een techniektraject. Leerlingen voeren campagne voor energiebesparing op hun eigen school! Spelenderwijs ontdekken ze hun talent en maken ze kennis met de wondere wereld van duurzaamheid, energie en techniek.

<https://www.energychallenges.nl/hoe-werkt-het>

Schooldakrevolutie

Hoe krijg ik zonnepanelen op mijn schooldak en hoe betrek ik mijn leerlingen daarbij? Waar vind ik subsidies? Hoe vraag ik die aan? Inclusief begeleidingstrajecten, lesmaterialen over zonne-energie, en actiemateriaal.

<https://schooldakrevolutie.nl/>

BREEAM

BREEAM-NL Milieuscan is een lespakket waarmee leerlingen uit de bovenbouw van de primair onderwijs en middelbare scholieren de duurzaamheid van de school in kaart brengen. Ze presenteren hun bevindingen en aanbevelingen aan de klas en aan de directeur.

<https://www.dgbc.nl/tools>

Voortgezet onderwijs

Energy challenges

Energy Challenges bestaat uit een campagnetraject en een techniektraject. Leerlingen voeren campagne voor energiebesparing op hun eigen school! Spelenderwijs ontdekken ze hun talent en maken ze kennis met de wondere wereld van duurzaamheid, energie en techniek.

<https://www.energychallenges.nl/hoe-werkt-het>

Schooldakrevolutie

Hoe krijg ik zonnepanelen op mijn schooldak en hoe betrek ik mijn leerlingen daarbij? Waar vind ik subsidies? Hoe vraag ik die aan? Inclusief begeleidingstrajecten, lesmaterialen over zonne-energie, en actiemateriaal.

<https://schooldakrevolutie.nl/>

BREEAM

Voor: PO en VO

BREEAM-NL Milieuscan is een lespakket waarmee leerlingen uit de bovenbouw van de primair onderwijs en middelbare scholieren de duurzaamheid van de school in kaart brengen. Ze presenteren hun bevindingen en aanbevelingen aan de klas en aan de directeur.

<https://www.dgbc.nl/tools>

Darel education

Darel Education biedt masterclasses over de energietransitie voor de bovenbouw van de middelbare school. De masterclass omvat een quiz, groepsopdrachten en een rollenspel.

<https://dareducation.nl/voortgezet-onderwijs/>

Materialen en gastlessen

<p>Droppie water Voor: PO</p>	
<p>Informatiesite met lesmateriaal, handleidingen en praatplaatjes. Daarnaast is er een leerlingomgeving met weetjes en informatie.</p>	<p>https://www.droppiewater.nl/home/desktop.php</p>
<p>Nederland Zoemt! Voor: iedereen</p>	
<p>Op deze site vind je informatie over bijenvriendelijk tuinieren, zaaidagen en bijentellingen. Er is ook een kidspagina en lesmateriaal te vinden.</p>	<p>https://www.nederlandzoemt.nl/overzicht-educatiemateriaal/</p>
<p>Greenpeace Voor: PO, VO</p>	
<p>Greenpeace biedt gastlessen en gratis lesmateriaal voor docenten PO en VO.</p>	<p>https://www.greenpeace.org/nl/acties/op-school/</p>
<p>WNF Voor: PO.</p>	
<p>Het Wereld Natuur Fonds biedt lessen 'toekomstkunde', gastlessen en gratis lesmateriaal voor docenten in het primair onderwijs.</p>	<p>https://www.wwf.nl/jeugd/educatie/toekomstkunde</p>
<p>Watereducatie Voor: PO en VO</p>	
<p>Op de site zijn gastlessen te boeken en lesmaterialen te vinden: filmpjes, toetsen en games en quizzes. Richt zich m.n. opwatervoorziening en -beheer.</p>	<p>https://www.watereducatie.nl/</p>
<p>Buitenlesdag Voor: PO</p>	

Buitenlesdag heeft een prachtige ideeënbundel om mee aan de slag te gaan. Iemand zin in Breukenstratego?	https://buitenlesdag.nl/buitenlesbundel-2019/
17 doelen die je deelt <i>Voor: PO</i>	
17 doelen die je deelt is de onderwijs-website rond de Global Goals. Hier vindt u digibordlessen voor het primair onderwijs.	https://www.17doelendiejedeelt.nl/wegwijzer/
Bodemdierendagen <i>Voor: PO</i>	
De Bodemdierendagen zijn van 25 september tot 7 oktober, maar elke dag kan bodemdierendag zijn. Op de site vindt u lesmaterialen, inspiratie en digibordlessen.	https://bodemdierendagen.nl/
Leren voor morgen <i>Voor: VO, beroeps- en hoger onderwijs</i>	
Coöperatie Leren voor Morgen bestaat uit een groep samenwerkende organisaties. Als netwerk zetten wij ons in voor leren voor duurzame ontwikkeling: binnen én buiten het onderwijs en van peuter tot professional. Op hun website vind je onder andere projectvoorbeelden, achtergrondinformatie en lesmaterialen.	
Vogelbescherming <i>Voor: PO</i>	
De Vogelbescherming biedt lesmaterialen over vogels in de buurt. Het merendeel is online en direct in te zetten. Mocht het nodig zijn, dan kan een tuinvogelconsulent advies geven.	

